

پیامدهای تشکیل حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق در کردستان ایران

زهرا پیشگاهی‌فرد: دانشیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

بهرام نصراللهی‌زاده: دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران *

وصول: ۱۳۸۹/۵/۲۵ پذیرش: ۱۳۹۰/۸/۲۲، صص ۱۸۹-۲۰۶

چکیده

تأثیر عوامل خارجی و بیرونی بر مباحث قومی ایران از اوایل قرن بیستم تاکنون از موضوعات مهم حاکمیت و امنیت ملی ایران بوده است. تحولات چند سال اخیر کشور عراق به ویژه تشکیل حکومت ناحیه‌ای کردستان در شمال آن کشور نیز به دلیل مجاورت با نواحی کردنشین ایران و وجود پیوندهای‌های متقابل قومی و فرهنگی بین کردهای دو کشور برای ایران حائز اهمیت است. این تحولات بر نواحی کردنشین ایران تأثیرات گوناگونی داشته است. افزایش توجه به فرهنگ و هویت کردی، تبدیل شدن کردستان عراق به عنوان محور و کانون مباحث کردی، ارتقاء سطح مطالبات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی از جمله نمودهای این تأثیرات به شمار می‌روند. کردهای ایران به دلیل تجانس نژادی و تاریخی و همانندی‌های فرهنگی و زبانی و میراث مشترک تاریخی با سایر ایرانیان علی‌رغم توجه به این تحولات و تأثیر پذیری نسبی از آن‌ها، رفتاری متفاوت با نواحی کردنشین دیگر کشورها از خود بروز می‌دهند. نقش تحولات مذکور در افزایش سطح مطالبات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی، به شکل گیری روند «واگرایی» در میان کردهای ایران منجر نشده و در چاقوب الگوی رفتاری «همزیستی مسالمت آمیز» با دیگر ایرانیان، با جدیت بیشتر در پیگیری و مطالبه حقوق قانونی خود به ویژه ارتقاء سطح توسعه اجتماعی و اقتصادی و افزایش مشارکت در قدرت سیاسی و اهتمام بیشتر به فرهنگ و هویت کردی و ... قابل ارزیابی است. با توجه به انطباق بسیاری از مطالبات مطرح شده با قانون اساسی ایران، آثار تحولات مزبور را می‌توان با درک صحیح و اتخاذ تدابیر مناسب یعنی تحقق خواسته‌های قانونی و مشروع مدیریت نمود.

واژه‌های کلیدی: کرد، کردستان، قومیت، ناسیونالیسم، حکومت ناحیه‌ای

۱- مقدمه

فرهنگی، زبانی و مذهبی هستند. براین اساس همواره تحولات و جریان‌ات شکل گرفته در میان اقوام کشورهای همسایه تأثیر مستقیم و غیرقابل انکاری بر فضای جغرافیایی مناطق مشابه در ایران داشته است. نواحی کردنشین غرب و شمال غرب ایران نه تنها از این قاعده مستثنی نبوده، بلکه به نظر می‌رسد یکی از بارزترین نمونه‌های این تأثیر پذیری‌ها باشند. نمونه‌های تاریخی متعددی از تأثیر متقابل نواحی کردنشین ایران و کشورهای همسایه بر یکدیگر را

مباحث قومی در طول دهه‌های اخیر یکی از مهم‌ترین و چالشی‌ترین مسایل ایران در عرصه همبستگی و وحدت ملی بوده است. از نکات قابل توجه در این زمینه، رابطه مسایل قومی با تحولات خارجی و نقش این عوامل در شکل‌گیری و گسترش منازعات و تنش‌های قومی است. بخش عمده‌ای از اقوام ایرانی در حاشیه مرزهای رسمی سکونت دارند که با ساکنان آن سوی مرزها دارای مشترکات

محاسبه نمی‌شوند. زیرا خصوصیات کیفی جمعیت، ساختمان جمعیت، سطح سواد، آهنگ رشد و نسبت سن به جنس مهم‌تر از تعداد صرف آن است. همگونی فرهنگی - نژادی یا بر عکس، ناهمگونی می‌تواند باعث تقویت یا تضعیف یک جامعه شود (میرحیدر، ۱۳۸۵: ۱۲۴ و ۱۲۳). بسیاری از کشورهای جهان دارای جمعیت ناهمگون و ترکیبی از گروه‌های نژادی، زبانی، مذهبی یا سیاسی هستند. ارتباط میان گروه‌های قومی و اقلیت‌ها با گروه‌های حاکم در صورت‌های مختلف از سازگاری کامل تا مرحله جدایی طلبی بروز می‌یابد. تمرکز گروه اقلیت در یک ناحیه یا پراکندگی آن‌ها در سراسر سرزمین، قرارگرفتن در حاشیه مرز یا نزدیکی به هسته سیاسی کشور و نیز اگر اقلیت بخشی از گروه اکثریت کشور همسایه باشد یا بخشی از گروه‌های اقلیت پراکنده در چند کشور مجاور، هرکدام نتایج متفاوتی از چگونگی رفتار و ارتباط میان اقلیت‌ها و گروه‌های حاکم بوجود می‌آورند (همان: ۱۳۱). این وضعیت‌ها به شکل‌گیری الگوهای رفتاری متفاوتی مانند همگرایی یا واگرایی، همزیستی مسالمت‌آمیز یا تنش‌زا، صلح و جنگ و ... می‌انجامد.

۳- تحولات جدید عراق و وضعیت اکراد آن کشور
مباحث مربوط به کردستان اگرچه دارای سابقه دیرینه‌ای است ولی پس از فروپاشی نظام دو قطبی و شکست صدام از نیروهای ائتلاف در سال ۱۹۹۱ و نیز سقوط دولت بعث در عراق پس از حمله آمریکا و انگلیس در سال ۲۰۰۳، به صورت یک پدیده ژئوپلیتیکی فعال در منطقه و جهان ظاهر شد، و نوعی حکومت خودگردان کردی را در شمال عراق شکل داد (Stansfield, 2003: 12). اشغال عراق در سال ۱۳۸۲ (۲۰۰۳ م) توسط آمریکا و سقوط صدام و رژیم بعث،

می‌توان ارائه نمود که در ادامه بحث به مواردی از آن‌ها اشاره می‌کنیم.

آنچه در شرایط کنونی حائز اهمیت ویژه‌ای است، موضوع تحولات جدید کشور عراق و به ویژه شرایط جدید کردها و نواحی کردنشین آن کشور و تاثیر آن بر نواحی کردنشین و در نتیجه بر منافع و امنیت ملی ایران می‌باشد. هدف این مقاله پاسخ به این سوال اصلی و عمده است که: «تحولات قومی مربوط به کردها در کشور عراق چه تاثیراتی بر نواحی کردنشین ایران داشته است؟»

مدعا و فرضیه مورد آزمون در این نوشتار این است که «تحولات قومی مربوط به کردها در عراق بر نواحی کردنشین ایران در حوزه‌های سیاسی، فرهنگی، رسانه‌ای و ارتباطات و اقتصادی تاثیرات جدی و فزاینده‌ای داشته و موجب افزایش سطح مطالبات کردهای ایران شده است».

براین اساس در این مقاله با رویکردی توصیفی - تحلیلی ابتدا تصویری کلی از تحولات نوین کشور عراق بعد از فروپاشی رژیم صدام و استقرار نظام سیاسی جدید با تاکید بر وضعیت کردهای آن کشور در مقیاس ملی و ناحیه‌ای و ابعاد آن ارائه می‌شود، سپس به تجزیه و تحلیل این تحولات و پیامدهای احتمالی آن‌ها بر نواحی کردنشین ایران می‌پردازیم. تحقیق از نوع کتابخانه‌ای است و اطلاعات با استفاده از کتب، مقالات و منابع اینترنتی جمع‌آوری گردیده است.

۲- مبانی نظری

مردم یکی از عناصر مهم وجودی هر حکومتی می‌باشند. مردم و جمعیت صرف نظر از ویژگی‌های مختلف آن به تنهایی به عنوان یک عامل قطعی قدرت

- در ماده ۱۱۱ آمده است: هر آنچه که در وظایف و اختیارات انحصاری قوای دولت فدرال تصریح نشده است در حیطه اختیارات ایالت‌ها و استانهای خارج از سیستم ایالتی قرار دارد و اختیارات دیگر میان دولت فدرال و ایالت‌ها به صورت مشترک است و در صورت بروز اختلاف، اولویت با قانون ایالت‌ها و استان‌های خارج از سیستم ایالتی است.

- ماده ۱۱۳ ایالت کردستان و قوای موجود آن را به عنوان یک ایالت فدرال به رسمیت شناخته است.

- مواد ۱۱۶ و ۱۱۷ حق تدوین ساختار قوای ایالتی و حق استفاده از اختیارات قانون گذاری، اجرایی و قضایی را به صورت گسترده ای به ایالت‌ها داده است.

- مطابق ماده ۱۳۷، عمل بر اساس قوانینی که در منطقه کردستان از سال ۱۹۹۲ وضع شده است تداوم می‌یابد و ...

در عمل نیز سهم قابل توجهی از قدرت دولت مرکزی عراق به کردها رسیده است. در تقسیم بندی سه گانه قدرت، کردها یک ضلع آن را در کنار عرب‌های شیعه و سنی تشکیل می‌دهند. بر اساس نوعی دموکراسی توافقی هر یک از سه پست کلیدی ریاست جمهوری، نخست وزیری و ریاست پارلمان به نمایندگان یکی از این گروه‌های سه گانه اختصاص یافته و هر یک باید دو معاون از دو گروه دیگر داشته باشند. در حال حاضر پست ریاست جمهوری عراق برای اولین بار در طول تاریخ عمر این کشور به یکی از شخصیت های کرد رسیده است (جلال طالبانی) و یک نفر از کردها به عنوان معاون نخست وزیر و یک کرد دیگر نیز به عنوان معاون رئیس پارلمان انتخاب شده‌اند. همچنین تعداد دیگری از پست‌های مهم

تغییرات اساسی و گسترده‌ای در وضعیت کردهای این کشور ایجاد کرد. این تغییرات در ادامه چتر حمایتی آمریکا و برقراری منطقه پرواز ممنوع در شمال عراق پس از جنگ اول خلیج فارس در سال ۱۹۹۱ که به شکل گیری نوعی حکومت خود گردان منجر گردید (Tripp, 2007: 254) به سطوح بالاتری ارتقاء یافت. کردهای عراق که در طول عمر تشکیل این کشور از اوایل قرن بیستم همواره با دولت مرکزی آن کشور در تضاد همیشگی و در موارد متعددی درگیر جنگ و بحرانهای مرگبار بوده اند، در دوره جدید شرایط کاملاً متفاوتی پیدا کرده اند این شرایط را می توان در دو سطح مورد توجه قرار داد:

۱-۳- سطح ملی

قانون اساسی جدید عراق که در تاریخ ۲۳ مهر ۱۳۸۴ (۱۵ اکتبر ۲۰۰۵م) در همه پرسی با رأی اکثریت ملت عراق (۷۸ درصد) به تصویب رسید، حقوق و امتیازات ویژه‌ای را برای کردها به عنوان یک گروه قومی به رسمیت شناخته است که مهم‌ترین محورهای آن عبارتند از:

- ماده ۱ نظام فدرال را برای جمهوری عراق به رسمیت شناخته است.

- در ماده ۴ زبان‌های کردی و عربی هر دو به عنوان زبانهای رسمی عراق معرفی شده اند. مواردی مانند انتشار روزنامه رسمی دولت به این دو زبان، استفاده از هر دو زبان در اماکن رسمی مانند مجلس نمایندگان، شورای وزیران (هیأت دولت)، دادگاه‌ها و کنفرانس‌های رسمی، به رسمیت شناخته شدن اسناد و مدارک رسمی، اسکناس، گذرنامه و تمبرها به این دو زبان مورد تاکید قرار گرفته است.

سرعت سرگرم ایجاد و توسعه نهادهای سیاسی، اداری و قانونی خود و پیدا کردن شکل کامل یک سازمان حکومتی است (حافظ نیا، ۱۳۸۵: ۲۰). هر چند که این حکومت هنوز به صورت کامل تثبیت نشده است و با دولت مرکزی در چند موضوع اساسی و بنیادی مانند حفظ موجودیت نیروهای نظامی پیشمرگه، مرزها و حوزه جغرافیایی ناحیه کردستان، روابط خارجی، استخراج و فروش نفت و... دارای چالش‌های جدی هستند اما سران آن به صورت جدی در تلاش برای تثبیت موقعیت و تقویت ارکان قدرت این حکومت هستند.

نکته حائز اهمیت دیگر در این زمینه آرمان استقلال کردستان عراق و آرزوی کردهای این کشور برای تاسیس دولت مستقل کردی است. برخی از کردهای عراق خواهان استقلال هستند اما معتقدند به علت مخالفت همسایگان و... امکان ناپذیر است. بنابراین فدرالیسم دومین انتخاب برتر کردهاست (برنکاتی، ۱۳۸۶: ۱۲۷). مسعود بارزانی رییس حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق در مصاحبه با شبکه تلویزیونی «NTV» ترکیه در ۲۵ فوریه ۲۰۰۷ اظهار داشته است: من به عنوان یک فرد به تشکیل یک دولت مستقل کردی به عنوان یک حق طبیعی اعتقاد دارم. در آینده دور یا نزدیک به موضوع دولت مستقل کردی به عنوان یک واقعیت نگریسته خواهد شد. وجود دولت مستقل کردستان خواب و رؤیا نیست، بلکه واقعیت و حق مسلم و طبیعی است و من بر این باورم که این واقعیت

حکومتی در دولت مرکزی عراق در اختیار کردها قرار گرفته است که از جمله می‌توان به چند وزارتخانه کلیدی به ویژه وزارت امور خارجه و نیز ریاست ستاد کل ارتش عراق اشاره نمود.

۲-۳- سطح ناحیه‌ای

در پی تحولات جدید بعد از فروپاشی رژیم صدام، کردها موفق شدند حاکمیت غیر رسمی خود بر سه استان کردنشین شمال آن کشور یعنی استانهای اربیل (هولیر)، دهوک و سلیمانیه را به صورت قانونی رسمیت بخشیده و با توجه به تصویب نظام فدرال در قانون اساسی جدید، «حکومت ناحیه‌ای کردستان^۱» عراق را تحت عنوان «اقلیم کردستان» ایجاد نمایند. هر چند قانون اساسی سیستم فدرال و تشکیل ایالت‌ها را به رسمیت شناخته است اما تاکنون فقط حکومت ایالتی کردستان در کنار دولت مرکزی عراق تشکیل شده است و همین موضوع برجستگی خاصی را به جایگاه کردها داده است. این امر ناشی از «وزن ژئوپلیتیکی^۲» قابل توجه کردها در جمعیت و ساختار سیاسی جدید کشور عراق است. کردها که حدود ۲۰ درصد جمعیت این کشور را تشکیل می‌دهند (برنکاتی، ۱۳۸۶: ۱۲۳) و در زمان دولت‌های قبلی به ویژه در دولت صدام حسین در «انزوای ژئوپلیتیکی^۳» تحمیلی شدیدی قرار داشتند، به موقعیتی ارتقاء پیدا کرده‌اند که در شرایط کنونی عراق به عنوان یکی از ارکان سه گانه قدرت، هر گونه تصمیم ساختاری و اساسی در حاکمیت عراق بدون موافقت و همراهی آنان با بن بست مواجه می‌گردد.

حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق با استفاده از امکانات خود و نیز فرصت‌های منطقه‌ای و جهانی به

1-Kurdish Regional Government (KRG)

2-Geopolitical Weight

3-Geopolitical Isolation

دارند به موازات سیاست خارجی دولت مرکزی، نقش فعالی را در روابط خارجی و معادلات بین‌المللی برای خود تعریف کنند. راه اندازی نمایندگی‌های سیاسی حکومت ناحیه‌ای (علاوه بر وجود سفارتخانه‌های عراق) در کشورهای مختلف مانند ایران، آمریکا، انگلستان، آلمان، فرانسه و کشورهای اسکاندیناوی و دفاتر تماس درسازمان ملل واتحادیه اروپا (الیس، ۱۳۸۶: ۲۱۲) از یک سو و از سوی دیگر تمایل زیاد برای استقرار نمایندگی‌ها و کنسولگری‌های کشورهای خارجی در اربیل (مرکز حکومت اقلیم کردستان عراق) در کنار سفرهای متعدد خارجی مقامات حکومت و پذیرش هیأت‌های سیاسی خارجی و دیگر تعاملات بین‌المللی گسترده بیانگر جهت‌گیری خاص آن‌ها در این زمینه است. فلاح مصطفی مسئول روابط خارجی حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق از فعالیت کنسولگری‌های بیش از ۲۰ کشور در کردستان عراق خبر داده است (www.kurdpres.com/ 1390/4/9).

بخش سوم - در عرصه امور داخلی منطقه کردستان، تلاش‌های گسترده‌ای برای پیشرفت و توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در دست اقدام است. در حوزه سیاسی علیرغم وجود مشکلات جدی در ساختارهای اجتماعی و سیاسی مانند وجود بخش نظامی در تشکیلات احزاب، فساد گسترده سیاسی و اقتصادی، حاکمیت خانوادگی و عشیره‌ای، ایجاد محدودیت برای مخالفین و منتقدین و ... اقدامات قابل توجهی برای ارائه چهره‌ای دمکراتیک از نظام سیاسی حکومت ناحیه‌ای کردها صورت گرفته است. «آن‌ها توانسته‌اند ارزش‌هایی چون دمکراسی، حقوق بشر، حقوق زنان، لائیسزم، آزادی بیان، فعالیت مطبوعاتی، تعامل با نهادهای بین‌المللی و جهانیان، ارتباطات

بالاخره روزی مورد پذیرش واقع خواهد شد. او از زمان ریاست خود بر این ناحیه بارها از استقلال کردستان صحبت کرده است (Kutschera, 2006: 16). دیدگاهی در بین کردهای عراق وجود دارد مبنی براینکه فرصت تاریخی کنونی برای آن‌ها درآینده تکرار نخواهد شد. براساس این دیدگاه تاکنون سابقه نداشته است که عراق در چنین وضعی که الان دارد قرار داشته باشد، کردها دارای اقتدار و توانایی بالایی باشند و در همان حال با قوی‌ترین قدرت جهان یعنی ایالات متحده آمریکا نیز هم پیمان باشند. بنابراین، بر سیاستمداران کرد است که از این همپیمانی و قدرت کنونی خود برای دستیابی به بالاترین آرزوهای مردم کرد بهره برداری کنند. زمان در جهت منافع کردها نیست، زیرا آمریکا تا ابد درعراق باقی نمی‌ماند و حکومت عراق نیز هرگز در حالت ضعف کنونی خود باقی نخواهد ماند (سیف الدین، ۲۰۰۹: ۲۰۲ و ۲۰۱).

به نظر می‌رسد در شرایط فعلی حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق در سه بخش در جهت پیشبرد اهداف خود تلاش می‌کند:

بخش اول - در ارتباط با دولت مرکزی عراق در تلاشند تا با حل چالش‌های موجود به نفع خود، امتیازات بیشتری را کسب کنند مانند حفظ بنیه نظامی خود از طریق حفظ موجودیت نیروهای پیشمرگه، گسترش حوزه جغرافیایی ناحیه کردستان به نواحی مانند کرکوک، دیاله و... آزادی عمل در استخراج و فروش نفت و گاز و....

بخش دوم - تقویت ارتباط با جهان خارج به ویژه کشورهای مؤثر منطقه‌ای و بین‌المللی، کردها علی‌رغم ناحیه‌ای بودن حکومت خود، به شدت تمایل

است از جمله می‌توان به راه اندازی دو فرودگاه بین‌المللی در شهرهای اربیل (مرکز حکومت) و سلیمانیه (دومین شهر این ناحیه)، بازسازی بسیاری از روستاهای ویران شده در دوره صدام، حفاری چاه‌های جدید و صادرات نفت، انعقاد قراردادهای متعدد با شرکت‌های عمرانی و نفتی آمریکایی و اروپایی، احداث کارخانه‌ها، پالایشگاه‌ها، بزرگراه‌ها، فروشگاه‌های بزرگ و هتل‌های درجه یک (مقصودی، ۱۳۸۴: ۱۳۲) و... اشاره نمود. منوچهر متکی وزیر امور خارجه وقت ایران که در بهمن ماه ۱۳۸۷ به کردستان عراق سفر کرده بود این منطقه را به کارگاه بزرگ سازندگی تشبیه کرده و اظهارداشت اکنون چهره کردستان عراق تغییر زیادی کرده است (www.kurdnews.ir/2009/02/14).

۴- تاثیرات تحولات قومی مربوط به کردهای عراق بر کردستان ایران

نواحی کردنشین کشورهای منطقه همواره بر یکدیگر تاثیرات جدی داشته‌اند. از جمله می‌توان به شکل‌گیری جریان ناسیونالیسم کردی در نواحی کردنشین امپراطوری عثمانی (کوچرا، ۱۳۷۷: ۲۱-۴۷) و سپس سرایت آن به ایران (برزویی، ۱۳۷۸: ۳۶۸)، تأسیس اولین سازمان و حزب سیاسی در مناطق کرد نشین ایران با ماهیت مبتنی بر ملی‌گرایی کردی (کومله ژ-ک یا کومله ژیانی کردستان که به معنای جمعیت حیات یا تجدید حیات کردستان است)، با راهنمایی و هدایت عده‌ای از کردهای ملی‌گرای عراق در سال ۱۳۲۱ (کینان، ۱۳۷۶: ۱۱۹)، تاثیر اشغال شمال غرب ایران توسط شوروی بعد از جنگ جهانی دوم بر گسترش دامنه جریان‌های کردی در عراق و به ویژه

الکترونیکی و رسانه‌ای، کثرت گرایی، جلب سرمایه‌گذاری خارجی، اقتصاد آزاد، همزیستی مسالمت‌آمیز با همسایگان، امنیت، توسعه اقتصادی، عمران منطقه‌ای و نظایر آن را در شمال عراق تجربه نمایند» (حافظ‌نیا، ۱۳۸۵: ۲۰).

تا کنون سه دوره انتخابات نیز در این ناحیه برگزار شده است. اولین انتخابات ناحیه کردستان در سال ۱۹۹۲ برگزار و مردم با خود مختاری ناحیه موافقت و اعضای پارلمان را انتخاب کردند. دومین انتخابات در سال ۲۰۰۵ و همزمان با انتخابات پارلمانی سراسری عراق برگزار شد. سومین تجربه انتخاباتی این ناحیه در ۲۵ جولای ۲۰۰۹ (مرداد ۱۳۸۸) صورت گرفت که علاوه بر انتخاب اعضای پارلمان، برای اولین بار ریاست ناحیه کردستان نیز با آراء مستقیم مردم برگزیده شد. نهادهای مدنی، رسانه‌ها و مطبوعات این ناحیه نیز از آزادیهای قابل توجهی برخوردارند (بایمن، ۱۳۸۶: ۱۷۱).

در زمینه توسعه اقتصادی و عمران و آبادی نیز برنامه‌های گسترده‌ای در حال انجام است. مقامات اقلیم کردستان رویاهای بلند پروازانه‌ای برای پیشرفت این منطقه در سر می‌پروراند رئیس دولت اقلیم کردستان می‌گوید: «می‌خواهیم کردستان را به پایگاه اصلی سرمایه‌گذاری در سراسر عراق تبدیل کنیم» (هفته‌نامه دیدگاه، ۱۳۸۵: ۱۰۱۲).

حضور فعالان اقتصادی و شرکت‌های سرمایه‌گذاری خارجی در کردستان عراق رونق زیادی یافته و دولت ناحیه‌ای نیز فعالیت آنان را تسهیل می‌کند. این منطقه که در گذشته شاهد عقب‌ماندگی شدید و فاقد کمترین امکانات اساسی و زیربنایی بوده در حال حاضر شاهد فعالیت‌های قابل توجه عمرانی و اقتصادی

بررسی و تجزیه و تحلیل این تحولات و تبیین نوع و میزان تاثیر آن بر نواحی کردنشین ایران درک واقعی تری از الگوهای رفتاری کردها در دو سوی مرزهای ایران و عراق را در پی می‌آورد. بر این اساس می‌توان تاثیر تحولات جدید مربوط به کردهای عراق در نواحی کردنشین ایران را در حوزه‌های مختلف ارزیابی و تحلیل کرد:

۱-۴- حوزه سیاسی

۱-۱-۴- تقویت «هویت کردی» از طریق شکل گیری حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق

این تشکیلات که به عنوان اولین و یگانه نهاد صاحب قدرت رسمی مبتنی بر ناسیونالیسم کردی شکل گرفته و از طرف دولت‌های مختلف از جمله ایران نیز مورد پذیرش قرار گرفته است، بطور طبیعی موجب افزایش احساسات و تمایلات قوم گرایانه کردی در سایر نواحی کردنشین منطقه و از جمله کردستان ایران می‌گردد.

هویت کردی و ناسیونالیسم قومی کرد در واقع «علت وجودی» حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق محسوب می‌شود. علت وجودی به این معنا است که هر حکومتی برای حفظ موجودیت خود و در رویارویی با چالش‌های درونی و بیرونی ناگزیر از اتکاء بر تمایلات و ارزش‌هایی است که ماهیت و اساس آن حکومت را تشکیل داده و آرمان سیاسی آن جامعه محسوب می‌شوند (محرابی، ۱۳۸۶: ۴۳).
هویت کردی را می‌توان مهم‌ترین و اصلی‌ترین عنصر ماهوی و علت وجودی تشکیل حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق دانست. در طول دهه‌های گذشته و از

شیوع تفکرات سوسیالیستی در کردستان عراق و برقراری ارتباط بین فعالان کرد عراقی با شوروی (الحفو و البوتانی، ۲۰۰۸: ۹۲)، نقش مؤثر توان رزمی کردهای عراقی (باززانی‌ها) در تقویت تشکیلات جمهوری خود مختار مهاباد و در مصاف با نظامیان ایرانی و تنبیه و کنترل ایلات ناهمراه (جویده، ۱۳۸۸: ۶۶) و... اشاره نمود.

در عصر حاضر که عصر ارتباطات نام گرفته است وسایل سریع و مدرن ارتباطی مرزها و موانع طبیعی را به صورت جدی در نوردیده و جریان تعامل و داد و ستد ذهنی و فکری را به صورت گسترده‌ای تسهیل کرده است، بنحوی که تاثیر تحولات از نقطه‌ای به نقطه‌ای دیگر به وضوح قابل ادراک و رؤیت می‌باشد. زیرا علاوه بر پیوستگی جغرافیایی، از یک سو اشتراکات مختلف فرهنگی، زبانی و مذهبی این مناطق را به صورت جدی به هم مرتبط ساخته است و از سوی دیگر ابزارهای نوین ارتباطی جریان مبادله اطلاعات بین این مناطق را تسریع کرده و موجبات افزایش آگاهی آنان نسبت به یکدیگر و طبعاً زمینه تطبیق و مقایسه وضعیت این نواحی با همدیگر را فراهم آورده است.

امروز این عقیده وجود دارد که موفقیت تحولات صورت گرفته مربوط به کردها در عراق می‌تواند به عنوان یک الگو در سایر کشورهایی که دارای جمعیت کرد ناراضی هستند مورد توجه قرار گیرد و برای همسایگان عراق غیر ممکن است که آنچه راکه در این کشور اتفاق افتاده است نادیده بگیرند (Yildiz & Muller, ۲۰۰۸: ۱۴۲). بدون تردید نواحی کردنشین ایران نیز از تحولات کردستان عراق متاثر شده و شرایط جدیدی را پیش روی خود می‌بیند. بنابراین،

در مراسم مختلف به نمایش می‌گذارند (حافظ نیا، ۱۳۸۵: ۲۱).

۲-۱-۴- ترویج فدرالیسم

شکل‌گیری نظام فدرال در عراق و قرارگرفتن بخش عمده نواحی کردنشین این کشور تحت لوای حکومت ناحیه ای کردستان، موجب شده است که اندیشه سیاسی فدرالیسم به عنوان پارادایم غالب نه تنها در کردستان عراق بلکه در بین اکراد سایر کشورهای خاورمیانه نیز توسعه یابد (www.bbc.co.uk/16 August 2005). اندیشه سیاسی فدرالیسم از مدل شمال عراق به تدریج در بین کردهای سایر کشورها انتشار می‌یابد (حافظ نیا، ۱۳۸۵: ۲۰) و نگرانی ترکیه و تاحدودی ایران و سوریه را افزایش داده است (قهرمان پور، ۱۳۸۴: ۳۳). این جریان موجب تغییر و ارتقاء شعار سنتی احزاب و گروه‌های کرد مخالف ایرانی از «خود مختاری»^۱ به «فدرالیسم»^۲ گردیده است. در سال‌های اخیر و بعد از تاسیس نظام فدرالی در عراق و تشکیل حکومت ناحیه‌ای کردستان در شمال آن کشور، مخالفان کرد ایرانی نیز در تحلیل‌های خود با اقتباس از وضعیت کردهای عراق نسخه فدرالیسم را برای ایران به عنوان گزینه ای مناسب معرفی و تبلیغ می‌کنند. از جمله حزب دموکرات کردستان ایران، در مصوبات کنگره‌های سیزدهم و چهاردهم خود، فدرالیسم را به عنوان برنامه و شعار استراتژیک این حزب تعیین و اعلام نموده است (www.kurdistanmedia.com /1387/06/24).

ابتدای قرن بیستم در همه نواحی کردنشین کشورهای منطقه جریان‌های هویت‌گرای کردی فعال بوده و کم و بیش بر یکدیگر تاثیر داشته‌اند. اینک جریان مذکور در بخشی از این منطقه موفقیت قابل توجهی کسب کرده و در سطح تاسیس حکومتی ناحیه‌ای به قدرت دست یافته است و برای حفظ موجودیت خود نیازمند تقویت همیشگی هویت کردی می‌باشد. طبیعی است که این موضوع موجب تقویت مستمر جریان هویت‌گرای کردی و افزایش اعتماد به نفس حاملان این اندیشه در سایر نواحی مشابه می‌شود.

تشکیل حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق موجب تقویت احساسات ملی‌گرایانه مردم کرد در کل منطقه شده است (محمدی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۳۱). این حکومت در راستای آرزوی دیرینه کردها پدید آمده و به ایجاد و تقویت تأسیسات و نهادهای مورد نیاز، آنهم به کردی می‌پردازد. به عبارتی هویت‌گرایان را نیز توسعه می‌دهد که برای هر فرد کردی در جهان مایه مباحث می‌باشد (حافظ نیا، ۱۳۸۵: ۱۹). اندیشه ناسیونالیسم کردی نیز در بین کردهای منطقه تقویت گردیده است و کردستان عراق امروز به مرکز تبلیغ و ترویج این اندیشه‌ها و سرایت آن به کشورهای همسایه تبدیل شده است (مهری‌پور، ۱۳۸۱: ۵۶). تأثیردهنی - عاطفی تحولات مذکور را می‌توان در گسترش نمادهای حکومت خودگردان و نیز هم‌نوایی و سمپاتی بین کردهای خاورمیانه و حتی اروپا مشاهده کرد. پرچم حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق که در واقع همان پرچم جمهوری مهاباد در سال ۱۹۴۵م است به صورت نماد ملی در جهان در آمده و آن را

سیاسی و ناحیه‌گرای کردستان ایران عمدتاً از مجاورت جغرافیایی و همانندیهای فرهنگی با کردستان عراق تأثیر پذیرفته‌اند که با توجه به تحولات کردستان عراق مطمئناً در آینده شاهد دگرگونی در مطالبات نخبگان کرد ایرانی خواهیم بود (کاویانی راد، ۱۳۸۹: ۲۱۴ و ۲۱۳). کردهای ایران با آگاهی از این تحولات مطالبات خود را بر اساس این تحولات تنظیم می‌کنند (محمدی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۳۲).

در طول سالهای گذشته یکی از مهم‌ترین مباحث رایج در عرصه سیاسی نواحی کردنشین ایران ارتقاء سطح حضور کردها در هرم قدرت سیاسی بوده است. ضرورت انتخاب استاندار کرد، وزیر کرد و... در مبارزات انتخاباتی، تحلیل‌های مطبوعات محلی، نطق‌های نمایندگان کرد در مجلس شورای اسلامی و... نمود زیادی داشته است. جریان اصلاح طلب کرد، مطالبات فرموله شده‌ای را از نامزدهای انتخابات ریاست جمهوری ایران در دوره نهم (۱۳۸۴) مطرح کرد، و رأی دادن به آنها را موکول به پذیرش آن نمود. در بین مطالبات مزبور بر آموزش رسمی زبان کردی، آزادی نشر مطبوعات کردی، رفع توسعه نیافتگی ناحیه‌ای و تبعیض اجتماعی، مشارکت سیاسی در سطح ناحیه‌ای و ملی تأکید شده است (هفته‌نامه سیروان، ۱۳۸۴، شماره ۳۲۶).

یکی از پژوهشگران مسائل کردستان می‌نویسد: در شرایطی که کردهای عراق نه تنها در استان‌های کردنشین از حق نظام فدرالی برخوردار گردیده‌اند، بلکه در دولت مرکزی نیز سهمی فراوان دارند، پرسش از جایگاه هموطنان کرد در نظام مدیریتی ملی و استان‌های کردنشین، پرسش قابل انتظاری

۳-۱-۴- توجه ویژه رسانه‌ها و افکار عمومی کردستان ایران به تحولات کردستان عراق در طول سالهای اخیر تحولات کردستان عراق در افکار عمومی نواحی کردنشین ایران بازتاب زیادی داشته است. مطبوعات محلی منطقه در سطح وسیعی به پوشش خبری این تحولات پرداخته‌اند. تصویب قانون اساسی موقت و دائمی عراق، مطرح شدن زبان کردی به عنوان یکی از دو زبان رسمی، رسمیت یافتن فدرالیسم و حکومت محلی کردها، رئیس‌جمهور شدن جلال طالبانی، برگزاری انتخابات محلی کردها و... در اغلب نشریات محلی و محافل عمومی مردم کردستان به ویژه نخبگان بازتاب یافته و مورد توجه و بحث قرار گرفته است و در مواردی به شکل‌گیری تجمعات عمومی در شهرهای مریوان و مهاباد و... نیز انجامید. جشن تعدادی از کردهای ایران در شهر مهاباد به مناسبت انتخاب جلال طالبانی به عنوان رئیس‌جمهور عراق و نیز مسعود بارزانی به عنوان رئیس حکومت خودگردان شمال عراق نمونه‌ای از تأثیر عاطفی و روحی این پدیده برای کردهای منطقه است (حافظ نیا، ۱۳۸۵: ۲۲). دوئین معتقد است که «کردستان عراق به مرکز عاطفی ۲۵ میلیون کرد جهان که در مناطق کوهستانی و نفت خیز سوریه، ترکیه، ایران و عراق پراکنده‌اند تبدیل شده است» (Duin, 2004: 18).

۴-۱-۴- ارتقاء سطح مطالبات

تغییر وضعیت کردهای عراق به ویژه در اداره امور محلی و حضور در مناصب عالی حکومتی در دولت مرکزی عراق به صورت آشکار موجب افزایش سطح توقعات و مطالبات کردهای ایران نیز شده است. رخدادهای سیاسی نشان می‌دهد که گروه‌های

۲-۴- حوزه فرهنگی

تحولات کردستان عراق در عرصه فرهنگی نیز تأثیرات زیادی بر فضای فرهنگی نواحی کردنشین کشورهای منطقه واز جمله ایران داشته است. محمدرضا حافظ نیا پژوهشگر و استاد دانشگاه از مجموعه مناطق کردنشین خاورمیانه به «سیستم کردستان» تعبیر کرده و ناحیه خودگردان شمال عراق را که به لحاظ جغرافیایی نیز تقریباً از موقعیت مرکزی در آن برخوردار است به عنوان کانون یا بخش مرکزی این سیستم معرفی می‌کند که از زمان شکل‌گیری در سال ۱۹۹۱ به صورت فزاینده‌ای به مرکز تحولات منطقه و عنصری دینامیک و پیشرو تبدیل شده است (حافظ نیا، ۱۳۸۵: ۳۰). او معتقد است «تأسیس و رشد حکومت خودگردان به کانون تحول سیستم کردستان تبدیل شده است و امواج تحول از آن به بخش‌های حاشیه‌ای سیستم یعنی مناطق کردنشین کشورهای همسایه منتشر می‌گردد و این مناطق را نیز متحول می‌نماید» (همان: ۳۱).

به نظر می‌رسد تأثیرگذاری کانون این سیستم بر حاشیه‌های آن، در عرصه فرهنگی بیش از هر حوزه دیگری نمود و بازتاب داشته باشد. هویت و فرهنگ کردی اساس و بنیاد نظام اجتماعی و سیاسی شکل گرفته در کردستان عراق را تشکیل می‌دهد و طبیعی است که اهتمام جدی و مستمر به ارتقاء امور فرهنگی در دستور کار حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق قرار داشته باشد. از اینرو در قلمرو حکومت خودگردان فعالیت‌های گسترده فرهنگی اعم از انتشار کتب و مجلات، بازساخت و توسعه زبان کردی و

است که نباید به جای پاسخگویی، به پاک کردن صورت مسأله پرداخت. در غیر این صورت پیامد ناگوار بی‌توجهی به این قبیل مطالبات را می‌توان در کاهش معنا دار میزان مشارکت سیاسی کردها همانند سه انتخابات دوره دوم شوراهای اسلامی (۱۳۸۲)، دوره هفتم مجلس (۱۳۸۳) و دوره نهم ریاست جمهوری (خرداد و تیر ۱۳۸۴) مشاهده کرد (حق پناه، ۱۳۸۶: ۷). میزان مشارکت در انتخابات دوره هفتم مجلس در نواحی کردنشین کشور به سطح بسیار نازلی رسید از جمله: مریوان (۱۹/۸۲ درصد)، سنندج (۲۳/۶۱ درصد)، سقز (۲۵/۲۹ درصد) و ... (هفته نامه سیروان، ۱۳۸۲، شماره ۲۶۶). هم چنین در دوره نهم ریاست جمهوری نیز این وضعیت تکرار شد: مهاباد (۱۷/۳۳ درصد)، بوکان (۱۹/۹۴ درصد)، پیرانشهر (۲۲/۹ درصد)، اشنویه (۲۳/۳ درصد)، سقز (۱۲/۲۶ درصد)، بانه (۲۷/۶۹ درصد) و ... (همان، ۱۳۸۴، شماره ۳۳۷).

۵-۱-۴- حمایت از مخالفان کرد ایرانی

کلیه احزاب و گروه‌های مخالف کرد ایرانی در قلمرو حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق مستقر شده‌اند. آن‌ها آزادانه به فعالیت سیاسی و به ویژه رسانه‌ای علیه نظام جمهوری اسلامی ایران می‌پردازند. برخی از این گروه‌ها از جمله «پژاک»^۱ به اقدامات مسلحانه علیه ایران نیز دست می‌زنند (براندون، ۱۳۸۸: ۶۰). دولت ناحیه‌ای کردستان عراق اگرچه روابط خود را با ایران، ترکیه و سوریه حفظ کرده است، اما نحوه تعامل آن با مخالفین کرد این سه کشور به گونه‌ای است که آن‌ها با حمایت مادی و معنوی شخصیت‌های کرد عراقی به فعالیت خود ادامه می‌دهند (کوچرا، ۲۰۰۳: ۲۶۰ - ۲۴۷).

1 - Party Jiani Azadi Kurdistan (PJAK)

- اختصاص درصدی از ظرفیت دانشگاه‌های کردستان عراق به دانشجویان کرد کشورهای منطقه از جمله ایران (کاویانی راد، ۱۳۸۹: ۲۰۷) و اعطای بورس تحصیلی به آنان.

- دعوت و حمایت مالی از گروه‌های موسیقی کرد ایرانی و پوشش تبلیغی گسترده آنها از طریق برنامه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای و ... (همان: ۲۰۸ و ۲۰۷).

- انتشار کتب و مقالات نویسندگان کرد ایرانی در کردستان عراق و حمایت مالی و ایجاد منبع درآمدی برای آنان.

- صدور مجوز و حمایت از فیلمسازان کرد ایرانی برای ساخت فیلم با موضوعات کردی از سوی وزارت فرهنگ کردستان عراق.

۳- ۴ - حوزه رسانه و ارتباطات

دولت ناحیه ای کردستان عراق در حوزه رسانه و ارتباطات نیز حضور و تاثیر جدی داشته است. دهها کانال تلویزیونی ماهواره‌ای و رادیویی، صدها نشریه و هزاران سایت اینترنتی فرصتهای عظیمی را در خدمت ترویج و گسترش اندیشه‌ها و مباحث مربوط به فرهنگ کردی و مسایل مناطق کردنشین قراردادده است (محمدی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۳۰). این عرصه مرزهای رسمی و سیاسی را در نوردیده و کاملا تحت الشعاع خود قراردادده است و در عالم مجازی نواحی کردنشین کشورهای منطقه را نه با نام کشورهای متبوع آنها بلکه با اصطلاحاتی نظیر شمال کردستان (کردستان ترکیه)، شرق کردستان (کردستان ایران)، جنوب کردستان (کردستان عراق) و جنوب غربی کردستان (کردستان سوریه) مورد توجه قرار می‌دهند. سهم اخبار مربوط به کردستان ایران در

مسأله خط، انتشار نشریات، سمینارها و فستیوال‌های فرهنگی، موسیقی، ادبیات، یادمان شخصیت‌های کردی و تاریخ کردستان و نظایر آن انجام می‌شود که مورد علاقه کردهای سایر کشورها نیز می‌باشد. کردها مردمانی حساس و وفادار نسبت به ارزش‌های فرهنگی و زبان خود هستند. بنابراین اقدامات حکومت خودگردان در پردازش، ارتقاء و ترویج فرهنگ، تاریخ و زبان کردی و انتشار آن توسط رسانه‌ها، می‌تواند باعث گسترش علاقه کردهای جهان و منطقه خاورمیانه به حکومت خودگردان شمال عراق شده و محبوبیت آن را افزایش دهد و از آن الگوی ایده آل و آرمانی در ذهن کردهای سایر مناطق ایجاد نماید (همان: ۲۲). در این زمینه می‌توان به بخشی از اقداماتی که تا کنون صورت گرفته است اشاره کرد:

- برگزاری همایش‌ها و سمینارهایی برای بزرگداشت و تجلیل از چهره‌های مشهور کرد ایرانی در کردستان عراق. به عنوان نمونه برپایی جشنواره نکوداشتی تحت عنوان «پیشوا قاضی محمد» در اربیل را شاید بتوان نوعی اقدام در جهت برانگیختن هویت کردی در ایران ارزیابی کرد که طی آن از جمهوری کردستان و قاضی محمد با عنوان دو ستاره درخشان ملت کردستان یاد شد (کاویانی راد، ۱۳۸۹: ۲۰۸).

- راه اندازی جشنواره‌های دائمی ادبی، هنری و فرهنگی در کردستان عراق و فراهم کردن زمینه حضور هنرمندان کرد ایرانی و... در برنامه‌های سالانه آنها نظیر جشنواره دائمی سالانه گلاویژ و... (دوهفته نامه روز سه لات ۱۳۸۳/۶/۲: ۱۶)

برتری اقتصادی و توسعه این منطقه از لحاظ آبادانی و رفاه اجتماعی می‌تواند توجه کردهای ایران را به خود جلب کند. نواحی کردنشین ایران در قیاس با سایر نقاط کشور و میانگین سطح توسعه ملی، جزء مناطق محروم و کمتر توسعه یافته محسوب می‌شوند (کاویانی راد، ۱۳۸۹: ۲۱۰). اگر توسعه نیافتگی داخلی در کنار مشاهده توسعه و پیشرفت نواحی کردنشین آن سوی مرز (کردستان عراق) قرار گیرد می‌تواند به تشدید مباحث قومی (کاویانی راد، ۱۳۸۹: ۲۱۰ و ۲۱۶)، تقویت احساس تبعیض و شکل‌گیری نگرش «حسرت‌گرایانه» به کردستان عراق به عنوان الگو بیانجامد. از منظری دیگر شرایط اقتصادی و سیاست‌های خاص تجاری حکومت ناحیه ای کردستان عراق مانند جلب سرمایه‌گذاری خارجی و اقتصاد آزاد (حافظ‌نیا، ۱۳۸۵: ۲۰) و تسهیل واردات و صادرات کالا از طریق آن ناحیه به ایران و کشورهای دیگر موجب گسترش تجارت و دادوستد قابل توجهی در مناطق مرزی کردستان ایران شده است. حجم گسترده ورود کالا از کردستان عراق به شهرهای مرزی ایران در استان‌های آذربایجان غربی، کردستان و کرمانشاه به گسترش ایرانگردی و گردشگری و افزایش قابل توجه درآمدهای اقتصادی بخشی از مردم در این نقاط منجر شده است. شهرهایی مانند بانه، میوان، سردشت و پیرانشهر و ... به بارانداز کالاهای وارداتی و محل مراجعه ده‌ها هزار شهروند ایرانی از نقاط مختلف کشور تبدیل شده‌اند. به عنوان نمونه در تعطیلات نوروزی از ۱۳۸۷/۱۲/۲۸ تا ۱۳۸۸/۱/۱۳ تعداد

رسانه‌های متنوع کردستان عراق به ویژه شبکه‌های ماهواره ای، قابل توجه و پر رونق است. اخبار حوادث مختلف، تحلیل تحولات گوناگون، پخش موسیقی و فیلم‌های هنرمندان کرد ایرانی و ... از اجزاء همیشگی برنامه‌های این رسانه‌هاست. نواحی کردنشین ایران زیر پوشش همین شبکه‌های ماهواره ای قرار دارند و بسیاری از مجریان تلویزیونی، سرایندگان شعر، آهنگسازان و آوازخوانان ... آن کردهای ایرانی هستند. بسیاری از کردهای ایرانی پیگیر برنامه‌های این شبکه‌ها هستند (کاویانی راد، ۱۳۸۹: ۲۰۸ و ۲۰۷).

توانمندی رسانه‌ای حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق و شرایط ایجاد شده برای فعالیت رسانه‌ها، موجب بین‌المللی کردن مسایل و حوادث مربوط به کردهای منطقه از جمله ایران شده است. قلمرو این حکومت به سطح اتصال کردستان به نظام بین‌الملل تبدیل شده و دولت‌ها و رسانه‌های بین‌المللی و محلی، سازمان‌های غیر حکومتی، نخبگان و ... در ارتباط با این منطقه قرار گرفته و با مسایل کردها آشنا شده‌اند (حافظ‌نیا، ۱۳۸۵: ۲۳).

۴-۴- حوزه اقتصادی

مباحث اقتصادی از دو بعد موجب تاثیرگذاری کردستان عراق بر کردستان ایران شده است. در حالیکه در گذشته وضعیت اقتصادی کردستان ایران به مراتب بهتر از کردستان عراق بود امروز با توجه به مسایلی که پیش از این نیز به آنها اشاره شد کردستان عراق برنامه‌ها و اقدامات گسترده ای را برای رشد و توسعه و عمران و آبادانی در پیش گرفته است.

دولت مستقل کرد به دلیل تنگنای جغرافیایی و درگیری با همسایگان امکان پذیر نیست (Musimovic, 2002)، ولی تاریخ و روند حوادث نشان می‌دهد که کردها در جامعه عراق دارای جهت گیری واگرایانه بوده و همواره در جستجوی خودمختاری و حتی استقلال بوده‌اند (نصری، ۱۳۷۴: ۹۱). از این رو در شرایط فعلی از تمامی فرصت‌ها و امکانات بین‌المللی، ملی و ناحیه ای برای حفظ دستاوردها، تثبیت موقعیت کنونی و افزایش قدرت خود بهره می‌برند. در این راستا اقدامات گسترده فرهنگی، سیاسی، رسانه ای و اقتصادی توسط حکومت ناحیه ای کردستان عراق صورت می‌گیرد. تأسیس دولت ناحیه‌ای کرد در بخشی از محدوده کردنشین خاورمیانه (شمال عراق)، توجه و نگاه کردهای سایر نواحی را به خود جلب کرده است. اینک قلمرو حکومت ناحیه ای کردستان عراق تا حد زیادی به کانون و محور تحولات و مباحث مربوط به فرهنگ و هویت کردی تبدیل شده و امواج آن با سرایت به نواحی کردنشین همسایه، رفتار ساکنین این مناطق را تحت تأثیر قرار داده است. مناطق کردنشین خاورمیانه به علت اشتراکات قومی، زبانی و فرهنگی از دیگر اقوام متمایز بوده و همواره از تحولات یکدیگد نیز متأثر بوده‌اند. اما بررسی‌های عمیق و همه جانبه نشان می‌دهد که این جوامع به دلیل پیشینه تاریخی و نوع ارتباط با جامعه و فرهنگ اکثریت در کشورهای متبوع خود، هر کدام دارای ویژگی‌ها و شرایط منحصر بفردی نیز هستند که میزان

۲۵۳۹۹۴۷ نفر مسافر وارد استان کردستان شده اند که نسبت به مدت مشابه در سال قبل از آن، ۹۰۸۳۸۴ نفر یعنی ۶۴ درصد افزایش داشته است. شهر مرزی بانه در این استان با جمعیتی کمتر از ۱۰۰۰۰۰ نفر، در طول ۱۶ روز تعطیلات نوروزی ۱۳۸۸ پذیرای ۷۸۰۵۱۶ نفر و مریوان و سقز دیگر شهرهای مرزی استان نیز به ترتیب ۴۸۱۵۰۰ و ۴۷۷۴۰۷ نفر مسافر بوده اند (سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کردستان، ۱۳۸۸: ۲۱۷ و ۲۱۵).

در نقطه مقابل، قاچاق گسترده کالا از مرزهای کردستان عراق علاوه بر خسارات مالی به اقتصاد کشور به گسترش مفساد اقتصادی و اجتماعی نیز انجامیده است. رفت و آمدهای غیرقانونی، حضور قاچاقچیان به دلیل قاچاق کالا، و ... مرزهای مناطق کردنشین را به نقاط دارای خطر تبدیل کرده است (قالیباف و دیگران، ۱۳۸۷: ۲۶).

۵- تجزیه و تحلیل

حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق با بهره گرفتن از شرایط بین‌المللی و پشتیبانی قدرت‌های برتر جهانی به ویژه آمریکا و وضعیت داخلی عراق و فرصت‌های ایجاد شده در قانون اساسی این کشور، در جهت تحقق آرمان‌های دیرینه و نهادینه کردن دستاوردهای خود می‌کوشد. با تشکیل این حکومت زمینه تقویت هویت و احیاء و بروز مجدد ناسیونالیسم قومی کرد فراهم گردیده است. هرچند برخی از رهبران برجسته کرد عراقی از جمله رئیس جمهور طالبانی با واقعگرایی اذعان دارند که تأسیس

- اصالت و ریشه تاریخی مشترک (حافظ نیا، ۱۳۸۸: ۱۶۵ و ۱۶۶).

- اسطوره‌ها، سنت‌ها و آداب و رسوم تاریخی مشترک مانند جشن نوروز (تابانی، ۱۳۸۰: ۴۴۶).

- قرابت و هم‌خانواده بودن زبان‌های فارسی و کردی (مینورسکی، ۱۳۷۹: ۴۳).

- در بعد مذهبی حدود نیمی از کردهای ایران شیعه مذهب و با اکثریت ایرانیان اشتراک مذهبی دارند. کردهای اهل سنت نیز شافعی مذهب هستند که در بین مذاهب اهل سنت، بیشترین قرابت را با مذهب تشیع دارد.

- به رسمیت شناخته شدن هویت و فرهنگ کردی و مجاز دانستن آموزش زبان کردی در قانون اساسی (اصول ۱۵ و ۱۹)

- کردهای ایران حدود ۹ درصد جمعیت ۷/۶ درصد مساحت ایران را به خود اختصاص می‌دهند (محمدی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۳۷). این امر در مقایسه با کردهای ترکیه و عراق که بین ۲۰ تا ۳۰ درصد جمعیت کشورهایشان را تشکیل می‌دهند (همان) نشان‌دهنده وزن ژئوپلیتیکی کمتری است و همین امر در حزم و دور اندیشی بیشتر آنها مؤثر بوده است.

- عدم یکنواختی نواحی کردنشین ایران و تمایزات درونی آن مانند کرد - سنی و کرد - شیعه، و نیز تنوع زبانی، تفاوت‌های رفتاری و اثرپذیری آنها را در پی داشته است. به گونه‌ای که بیشترین میزان اثرپذیری از تحولات خارجی از جمله از کردستان

تأثیر پذیری از سایر مناطق و الگوی رفتاری آنها را متفاوت می‌سازد.

کردها در عراق، ترکیه و سوریه به دلیل وجوه تمایز نژادی، زبانی، فرهنگی و بعضاً مذهبی، واگرا هستند. شکاف کرد - عرب و کرد - ترک در این کشورها به علت عدم وجود تبار، فرهنگ، زبان و تاریخ مشترک بسیار عمیق بوده و رابطه کردها با سیستم‌های عربی و ترکی را با احساس بیگانگی، بدبینی، خصومت و ترس از هضم و استحاله فرهنگی توأم ساخته است و همین امر واگرایی را در میان آنها تقویت کرده است. در میان این کشورها ایران راحت‌تر از همه می‌تواند با مسأله کردها تعامل کند (فولر، ۱۳۸۷: ۵۳). در ایران کردها به لحاظ تاریخی و به طور سنتی خود را جزئی از ایران و تمدن و فرهنگ ایرانی و نژاد آریایی می‌دانند (Koochi kamali, 2003). در مقام مقایسه با کردهای ترکیه و عراق، گرایش‌های مرکز‌گریزی کردها در ایران چندان قوی نبوده است. بسیاری از کارشناسان علت این واقعیت را ایرانی بودن کردها و همانندی فرهنگی آنها با دیگر ایرانیان دانسته‌اند (کریمی پور، ۱۳۸۰: ۳۹).

ویژگی‌های خاص کردهای ایران و نوع پیوندهای آنها با جامعه و سازه ایرانی نوع خاصی از الگوی رفتاری در بین آنان شکل داده است. مهم‌ترین این ویژگی‌ها عبارتند از:

- همانندی فرهنگی و نژادی با سایر ایرانیان (تابانی، ۱۳۸۰: ۹۳ و ۹۲).

۶ - نتیجه‌گیری

بررسی روند و سیر حوادث و تحولات مناطق کردنشین خاورمیانه نشان می‌دهد این مناطق دارای پیوندهای عاطفی، ذهنی، فرهنگی و سیاسی با یکدیگر بوده و هر گونه تحول اساسی و بنیادی در هر بخش سایر بخش‌ها را نیز تحت تأثیر قرار داده است. تحولات چند سال اخیر کشور عراق پس از مداخلات نظامی آمریکا و نهایتاً سقوط رژیم صدام، وضعیت کردهای این کشور را به نحو بی‌سابقه‌ای دگرگون کرده است. استقرار نظام دموکراتیک و فدرال، رسمیت یافتن زبان کردی، قانونی شدن حکومت ناحیه‌ای کردستان و حضور پررنگ کردها در عالی‌ترین سطوح هرم قدرت در دولت مرکزی عراق مانند ریاست جمهوری و وزارتخانه‌های مهم و کلیدی ... از جمله دستاوردهای این تحولات است.

تشکیل حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق، موجب احیاء مجدد ناسیونالیسم قومی کرد و تقویت هویت و فرهنگ کردی در همه نواحی کردنشین شده است. اقدامات گسترده این حکومت در زمینه‌های سیاسی، فرهنگی، رسانه‌ای و ارتباطات و امور اقتصادی، توجه افکار عمومی نواحی کردنشین دیگر کشورها از جمله ایران را به خود جلب کرده و قلمرو این حکومت را به کانون و محور تحولات و مباحث کردی تبدیل کرده است. افزایش توجه به فرهنگ و هویت کردی، معرفی وضعیت کردهای عراق به عنوان نمونه والگو، تبدیل شدن کردستان عراق به عنوان محور و کانون مباحث کردی، بین‌المللی کردن مسأله کردها و برقراری ارتباطات

عراق در ناحیه کردنشین اهل سنت و کمترین آن در ناحیه کردنشین اهل تشیع مشاهده می‌شود.

کردهای ایران هرچند در مقاطعی از تحولات سایر مناطق کردنشین به ویژه کردستان عراق تأثیراتی پذیرفته‌اند اما به علت ویژگی‌های خاص خود که به مهم‌ترین آنها اشاره گردید الگوی رفتاری منحصر به خود را در پیش گرفته‌اند. تحولات چند سال اخیر کردستان عراق بدون تردید در کردستان ایران نیز مؤثر بوده و به افزایش سطح مطالبات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی منجر شده است، ولی به تغییر الگوی رفتاری آنها یعنی «همزیستی مسالمت‌آمیز» با سایر ایرانیان و شکل‌گیری «واگرایی» به صورت یک جریان بنیادی و فراگیر در میان آنها مشابه عراق و ترکیه نیانجامیده است. طرح مطالباتی مانند ارتقاء سطح حضور کردها در هرم قدرت سیاسی در ابعاد محلی و ملی، توجه بیشتر به فرهنگ و زبان کردی، رفع توسعه نیافتگی و عقب ماندگی‌های اقتصادی و رسیدن به سطح توسعه ملی از اموری است که با اصول و روح قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران هماهنگی و همسوئی دارد و تحقق آنها به افزایش «همگرایی» کردها با سایر ایرانیان و تقویت ضریب همبستگی ملی می‌انجامد. بر این اساس تأثیرات تشکیل حکومت ناحیه‌ای کردستان عراق در مناطق کردنشین ایران قابل مدیریت است و با درک صحیح آنها و اتخاذ تدابیر مناسب و منطقی یعنی تحقق مطالبات قانونی و مشروع می‌توان هزینه‌های این اثرپذیری‌ها را کاهش داد.

رسمی و رسانه ای و مجازی با مراکز و محافل جهانی، ارتقاء سطح مطالبات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی از جمله نموده‌های این تأثیرات به شمار می‌روند.

کردهای ایران به دلیل تجانس نژادی و تاریخی و همانندی‌های فرهنگی و زبانی و میراث مشترک تاریخی با سایر ایرانیان علیرغم توجه به این تحولات و تأثیر پذیری نسبی از آنها، رفتاری متفاوت با دیگر نواحی کردنشین از خود بروز می‌دهند. نقش تحولات مذکور در افزایش سطح مطالبات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی، هرگز به شکل‌گیری روند «واگرایی» در میان کردهای ایران منجر نشده و در چاقوب‌الگوی رفتاری «همزیستی مسالمت آمیز» با دیگر ایرانیان البته با جدیت بیشتر در پیگیری و مطالبه حقوق قانونی خود به ویژه ارتقاء سطح توسعه اجتماعی و اقتصادی و افزایش مشارکت در قدرت سیاسی و اهتمام بیشتر به فرهنگ و هویت کردی و ... قابل ارزیابی است. با توجه به انطباق بسیاری از مطالبات مطرح شده با قانون اساسی ایران، تأثیرات تحولات کردستان عراق بر کردستان ایران را می‌توان با درک صحیح این تحولات و اتخاذ تدابیر مناسب مدیریت نمود.

منابع

الیس، هادی، (۱۳۸۶)، خواسته کردها برای تشکیل دولت و آینده عراق، ترجمه: امیر محمد حاجی یوسفی و معصومه انتظام، چاپ شده در مجموعه مقالات: سامان سیاسی در عراق جدید، به کوشش

امیر محمد حاجی یوسفی و احمد سلطانی نژاد، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، تهران، صص ۲۲۱ - ۲۰۱.

بایمن، دانیل، (۱۳۸۶)، ایجاد عراقی دمکراتیک: چالش‌ها و فرصت‌ها، ترجمه: سکینه ببری و عبدالرضا همدانی، چاپ شده در مجموعه مقالات: سامان سیاسی در عراق جدید، به کوشش امیر محمد حاجی یوسفی و احمد سلطانی نژاد، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، تهران، صص ۱۹۹ - ۱۴۵.

براندون، جیمز، (۱۳۸۸)، قنديل: پناهگاه شورشیان کرد، ترجمه: سید موسی پور موسوی و جهانبخش رهنما، ماهنامه اطلاعات سیاسی-اقتصادی، سال بیست و سوم، شماره یازدهم و دوازدهم، مرداد و شهریور، صص ۶۹ - ۶۰.

برزویی، مجتبی، (۱۳۷۸)، اوضاع سیاسی کردستان (از سال ۱۲۵۸ تا ۱۳۲۵ ه. ش)، فکر نو، چاپ اول، تهران، ۴۲۰ ص.

برنکاتی، داون، (۱۳۸۶)، آیا فدرالیسم به سامان سیاسی در عراق می‌انجامد؟، ترجمه: عبدالرضا همدانی، چاپ شده در مجموعه مقالات: سامان سیاسی در عراق جدید، به کوشش امیر محمد حاجی یوسفی و احمد سلطانی نژاد، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، تهران، صص ۱۴۳ - ۱۲۱.

تابانی، حبیب‌اله، (۱۳۸۰)، وحدت قومی کرد و ماد: منشأ، نژاد، تاریخ تمدن کردستان، نشر گستره، چاپ اول، تهران، ۵۳۱ ص.

کاویانی‌راد، مراد، (۱۳۸۹)، ناحیه‌گرایی در ایران از منظر جغرافیای سیاسی، پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران، ۲۷۶ص.

کریمی‌پور، یدالله، (۱۳۸۰)، مقدمه‌ای بر ایران و همسایگان (منابع تهدید و تنش)، جهاد دانشگاهی دانشگاه تربیت معلم، تهران، ۲۵۲ص.

کوچرا، کریس (۱۳۷۷)، جنبش ملی کرد، ترجمه: ابراهیم یونسی، موسسه انتشارات نگاه، چاپ دوم، تهران، ۴۷۲ص.

کوچرا، کریس، (۲۰۰۳)، جنبش ملت کرد و خواست استقلال، ترجمه: عزیز ماملی، بی‌جا، بی‌تا. کینان، درک، (۱۳۷۶)، کرد و کردستان، ترجمه: ابراهیم یونسی، موسسه انتشارات نگاه، چاپ دوم، تهران، ۲۱۲ص.

محرابی، علی رضا، (۱۳۸۶)، ژئوپلیتیک و تحول اندیشه حکومت در ایران، نشر انتخاب، چاپ اول، تهران، ۲۲۰ص.

محمدی، حمیدرضا و دیگران، (۱۳۸۹)، خودگردانی شمال عراق و تأثیر آن بر حرکت‌های قوم‌گرایانه پیرامونی، فصلنامه بین‌المللی ژئوپلیتیک، سال ششم، شماره اول، بهار ۱۳۸۹، صص ۱۴۸ - ۱۱۲.

مقصودی، مجتبی، (۱۳۸۴)، نقش گروه‌های قومی در شکل‌دهی به نظام سیاسی عراق، با تأکید بر نقش کردها، چاپ شده در مجموعه مقالات: عراق پس از سقوط بغداد، تهیه‌کننده: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، تهران، صص ۱۴۷ - ۱۲۱.

جویده، وادی، (۱۳۸۸)، جمهوری مهاباد، فصلنامه فرهنگی و اجتماعی گفتگو، شماره ۵۳، تهران، صص ۸۲ - ۴۷.

حافظ‌نیا، محمدرضا، (۱۳۸۵)، تأثیر خودگردانی کردهای شمال عراق بر کشورهای همسایه، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۸۳، مشهد، صص ۳۶ - ۷.

حافظ‌نیا، محمدرضا، (۱۳۸۸)، جغرافیای سیاسی ایران، سمت، چاپ سوم، تهران، ۵۳۵ص.

حق‌پناه، جعفر، (۱۳۸۶)، بومی‌گرایی در مدیریت‌های استانی و الزامات آن، گزارش پژوهشی، مرکز مطالعات راهبردی، تهران.

دو هفته‌نامه کردی فارسی روزبه‌لات، (۱۳۸۳)، سال اول شماره ۱۴، ۱۳۸۳/۶/۲.

سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کردستان، (۱۳۸۸)، گزارش عملکرد ستاد تسهیلات سفرهای نوروزی استان کردستان، نوروز ۱۳۸۸.

فولر، گراهام، (۱۳۸۷)، قبله‌عالم: ژئوپلیتیک ایران، ترجمه: عباس مخبر، نشر مرکز، تهران، ۳۲۷ص.

قالیباف محمد باقر و دیگران (۱۳۸۷)، تأثیر ابعاد سرمایه اجتماعی بر امنیت مرزها؛ مطالعه موردی: بخش مرزی نوسود شهرستان پاوه استان کرمانشاه، فصلنامه بین‌المللی ژئوپلیتیک، سال چهارم، شماره دوم، تابستان ۱۳۸۷، صص ۵۰ - ۲۵.

قهرمان‌پور، رحمن، (۱۳۸۴)، تعاملات ایران و ترکیه در آغاز قرن بیست و یکم، نامه دفاع (۹)، شماره ۴.

Muslimovic, Ken (2002).KDP: Kurds do not want an Independent State.www.kurdishmedia.com.

Stansfield, Gareth R.V (2003). Iraqi Kurdistan: Political Development and Emergent Democracy .London: Routledge Curzon.

Tripp, Charles (2007). A History of IRAQ.Cambridge.University Press, First published 2000,Third edition 2007.357p.

Yildiz, Kerim., Muller,Mark(2008).The European Union And Turkish Accession " Human Rights And The Kurds ".LONDON.Pluto Press, First published.239p.

www.bbc.co.uk /16 August 2005.

www.kurdistanmedia.com/1387/06/24

www.kurdnews.ir/2009/02/14

www.kurdpres.com/ 1390/4/9

الحفوف، غانم محمد و البوتانی، عبدالفتاح، (2008)، الكورد و الاحداث الوطنيه في العراق خلال العهد الملكي 1921 – 1958، دمشق، سوريا: دارالزمان.

الطبعة الاولى، ۲۰۸ ص.

سیف الدین، بیار مصطفی، (2009)، ترکیا و کوردستان العراق « الجاران الحائران»، دمشق، سوريا: دار الزمان للطباعة و النشر و التوزيع، الطبعة الاولى، ۲۲۴ ص.

مهری پور، ذبیح الله، (۱۳۸۱)، کردستان عراق و سیاست‌های جمهوری اسلامی، فصلنامه رفته، شماره ۳.

میر حیدر(مهاجرانی)، دره، (۱۳۸۵)، مبانی جغرافیای سیاسی، سمت، چاپ سیزدهم، تهران، ۲۱۸ ص.

مینورسکی، ولادیمیر فئودوروویچ(۱۳۷۹)، کرد، ترجمه و توضیح: حبیب اله تابانی، نشر گستره، چاپ اول، تهران، ۱۲۵ ص.

نصری، قدیر، (۱۳۸۴)، الگوی روش شناختی برای مطالعه جامعه شناسی قدرت، مورد: جمهوری عراق، فصلنامه مطالعات راهبرد دفاعی، سال سوم، شماره ۹.

هفته نامه کردی فارسی دیدگاه، (۱۳۸۵)، شماره ۵.

هفته نامه کردی فارسی سیروان، (۱۳۸۲)، شماره ۲۶۶ و ۳۳۷، شماره‌های ۳۳۷ و ۳۲۶.

Duin, Julia (2004). Losing the Kurds, Ripon Forum.www.riponsoc.org.

Koohi – Kamali, Farideh (2003). The Political Development of Kurds in Iran. New York: palgrave-Mcmillan.

Kutschera, chris(2006).Iraqi Kurds:The worst case scenario,The Middle East magazine issue.373.December.p.16-17.

Formation of the Kurdish Regional Government in Iraq and its Influences on the Iran Kurdish Regions

Z. Pishgahifard. B. Nasrolahizadeh

Received: August 16, 2010 / Accepted: November 13, 2011, 51-56 P

Extended abstract

1- Introduction

Ethnic issues and development have always been one of the most important issues in Iran regarding solidarity and national unity in the past few decades. Due to the impact of foreign developments on the Iranian ethnic groups, and its role on forming and expanding ethnic conflicts and tensions, this issue has pivotal importance. The majority of the Iranian ethnic groups live on/near the official borders and have in common a great deal of culture, language, and religion; hence, influencing and being influenced by each other. The Iranian western and northwestern Kurdish regions are no exceptions. The present study has been investigated a few historical examples of the mutual influenced Iranian Kurdish regions by the neighboring countries. The present study aims to answer this question that what are the influences of Kurdish ethnic

developments in Iraq on the Iran's Kurdish regions? To answer this question the following hypothesis has been taken into account and investigated: "The Kurdish ethnic developments in Iraq have undeniable and increasing influence on the Iranian Kurdish regions politically, culturally, economically, and in the areas of media and communication as well, and has increased the level of Iranian Kurds' claims."

2-Methodology

With a descriptive-analytical approach, the present article probes into the recent developments in the Kurdish regions of Iraq and their impacts on their Kurdish regions in Iran. It is a library research and the data have been compiled from books, articles, and the Internet.

Author(s)

Z. Pishgahifard

Associate Professor of Political Geography, Tehran University, Tehran, Iran

B. Nasrolahizadeh (✉)

Ph.d Student of Political Geography, Tehran University, Tehran, Iran

e-mail: bm_nasr@yahoo.com

3-Discussion

The occupation of Iraq by the US troops in 2003 led to the downfall of Saddam Hossein and changed political system. Settling a democratic and federal system of government, identifying Kurdish as one of the official languages of Iraq, identifying Kurdish Regional Government (KRG), the active participation of the Kurds in the highest levels of the pyramid of political power in the central government such as presidency, ministry, and so on are merely some of the consequences of the developments in Iraq.

Drawing on the current international situation, the support of influential world superpowers particularly the United States, and considering the internal conditions in Iraq, and the opportunities and rights provided by the new Iraqi Constitution, the KRG did its best to institutionalize the achievements and materialize long-hoped ideals and aspirations of the Kurds in Iraq. Therefore various activities are carried out in different fields (publishing books and several journals to reconstruct and develop Kurdish language and culture, holding cultural, artistic, and literary festivals and seminars, commemorating history-making characters, holding elections and establishing democratic

institutions and organizations, paying due attention to human rights, freedom of speech and the press, inclination toward pluralism, regional reconstruction, economical development, increasing interaction with international institutions, etc).

The formation of KRG led to the revival of Kurdish ethnic nationalism reinforcing Kurdish identity and culture in all Kurdish regions. The vast and various actions of the KRG has attracted the general attention of other Kurdish regions including Iran, hence the government has turned into the center and axis of Kurdish developments and discussions. These developments influence the Kurds of Iran in different ways; which include reinforcing Kurdish identity, changing the traditional slogans of the Kurdish opposition groups and parties within Iran, increasing attention of media and the public opinion to the Kurdish developments in Iraq, bringing up issues such as teaching Kurdish language, promoting Kurdish presence in the pyramid of political power at regional and national stages, freedom of Kurdish press publication, combating regional underdevelopment, and the like. Also, commemorating Kurdish legendary men of letters and personages, accepting Iranian students at the universities of

Northern Iraq, inviting artists and musicians along with wide media coverage on satellite TV channels, allowing Kurdish oppositionists to pursue their activities are some other cases that the KRG is carrying out with regard to Iranian Kurds.

In spite of the fact that the Kurds in Iran have been largely influenced by the Kurdish developments in Iraq, they have always had their own specific pattern of behavior due to their own specific characteristics such as cultural and racial similarities, historical and cultural affinities with the rest of Iranians (Nowrouz, for example), identifying their Kurdish identity and customs in the Iranian Constitution (Principle 15), and the like. The recent Kurdish developments in Iraq have undoubtedly influenced the Kurds in Iran and have, consequently, increased their political, cultural, and economical demands and aspirations, but have not altered their pattern of behavior i.e. a peaceful coexistence with the rest of Iranians. Moreover, there is not a “divergence” among them the way it exists in Turkey or Iraq. Raising Kurdish demands such as having more presence in the pyramid of power at the local and national levels, paying increasing attention to the Kurdish language and culture, alleviating underdevelopment and economical

poverty, and reaching the national level of development are by no means in opposition with the principles of the Iranian Constitution.

4- Conclusion

Due to their ethnic, cultural and linguistic affinities as well as a rich and common historical heritage with the rest of Iran, the Kurds in Iran have acted different from Kurds in other regions and countries, although they have been, more or less, influenced by them. The recent developments in Iraq have increased political and cultural demands in Iran but have never led to “divergence” among them. These demands require due attention and serious consideration in a framework of peaceful coexistence with the rest of Iranians. Since the majority of the Kurdish demands are in complete accordance with the Iranian Constitution, the impacts of the Kurdish developments in Iraq likely to be managed appropriately only if they are identified and understood appropriately.

Key words: Kurd, Kurdistan, Ethnicity, Nationalism, Regional Government.

Resources

Alhafoo,Ghanem

Mohammad.,Albootani,Abdolfattah(2008).The Kurd and National Events in Iraq during the Kingdom era 1921-

- 1958, first edition ,Damascus ,Syria :Darelziman,208p.
- article collection: “Political settlement the New Iraq”, in collaboration with Amirmohammad Haji-Yousefi and Aahmad Soltani-Nejad, The Ministry of Foreign Affairs’ Political and International Studies’ Office, Tehran,PP145-199.
- Borzouee, Mojtaba (1999). The Political Situation of Kurdistan (from 1879 to 1946), Fekre No Publications, first edition, Tehran,420P.
- Brancati, Dawn (2007). Can Federalism Stabilize Iraq?, trans: Abdorreza Hamadani, published in the article collecton “Political Settlement in the New Iraq”, in collaboration with Amimohammad Haji-Yousefi and Ahmad Soltani-Nejad, The Ministry of Foreign Affair’ Political and International Studies’ Office, Tehran,PP121-143.
- Brandon, James (2009). Ghandil: Shelter Kurdish rebels, trans: Seyyed Mousa Pour- Mousavi and Jahanbakhsh Rahnama,Political&Economic Ettlaat,Vol.23,263-264, August and September,PP60-69.
- Byman, Daniel (2007). Constructing a Democratic Iraq: Challaenges and Opportunities, trans: Sakineh Babri and Abdorreza Hamedani, published in the Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism Organization of Kurdistan (2009).Book travel accommodations Kurdistan Staff Report.
- Didgah Kurdish -Persian weekly journal (2006).No5.
- Duin,Julia(2004).Losing the Kurds ,Ripon Forum.www.riponsoc.org.
- Elis, Hadi (2007). The Kurdish Demand for Statehood and the Future of Iraq, trans: Amirmohammad Haji-Yousefi and Ma’soumeh Entezam, published in the article collection: “ Political Settlement in the New Iraq”, in collaboration with Amirmohammad Haji-Yousefi and Ahmad Soltani-Nejad, The Ministry of Foreign Affairs’ Political and International Studies’ Office,Tehran, pp201-221.
- Fuller, Graham.E (2008).The Center of the Universe: the Geopolitics of Iran, trans : Abbas Mokhber, Markaz Publications, Tehran, 327P.
- Ghalibaf, Mohammdd Bagher, et al.Impacts of Dimensions of Social Capital on Border Security, Case study: Nowsood, Paveh Township ,Kermanshah Province. Geoplitics Quarterly(An International Journal).Summer 2008,Vol 4, No2.

- Gharemanpour, Rahman (2005).The Iranian_Turkish Interactions at the Beginning of the 21st Century, No4.
- Hafeznia, Mohammad Reza (2006).The Kurdish Autonomy in the Northern Iraq and its Impacts on the Neighbouring Countries, Journal of Geographical Research, No 83, Mash'had, pp7-36.
- Hafeznia, Mohammad Reza (2009).The Political Geography of Iran, Samt Publications, third edition, Tehran,535P.
- Jwaideh, Wadieh (2009).The Republic of Mahabad, "Dialogue"On Culture and Society, No 53, Tehran, PP47-82.
- Karimipour, Yadollah (2001).An Introduction to Iran and the Neighbours (Sources of Threat and Tension), Tarbiat Moallem University, Tehran , 252 p.
- Kaviani-Raad, Morad (2010).Regionalism in Iran from the Viewpoint of Political Geography, Research Institute Of Strategic Studies, Tehran,276 p.
- Kinan, Derek (1997).The Kurds and Kurdistan, trans: Ibrahim Younesi, Negah Publications, second edition, 212p.
- Koohi – Kamali , Farideh (2003).The Political Development of Kurds in Iran. New York:palgrave-Mcmillan.
- Kutchera, Chris (1998).Kurdish National Movement, trans: Ibrahim Younesi, Negah Publications, second edition, Tehran,472 p.
- Kutchera, Chris (2003).Kurdish Nation Movement and independence, trans : Aziz Mamli.
- Kutschera, chris(2006).Iraqi Kurds:The worst case scenario,The Middle East magazine issue.373.December.p.16-17.
- Maqsoodi, Mojtaba (2005).Ethnic Groups and their Impacts on the Formation of the Political System in Iraq; with a Special Emphasis on the role of the Kurds, published in the article collection: “ Iraq after the Fall of Baghdad”.The Foreign Ministry’s Office of Political and International Studies, Tehran, pp 121-147.
- Mehrabi, Alireza (2007).Geoplitic and Change in Government Thinking in Iran.Entekhab Publications, first edition, Tehran, 220p.
- Mehripour, ZAbihollah (2002).The Iraqi Kurdistan and Iranian Policies,Raffe Quarterly ,No3.
- Minoroskii, Vladimir Fedorovich (2000).Kurd, translation and annotation: Habibollah Tabani, Gostareh Publications, first edition, Tehran, 125p.
- Mir-Heydar, Dorreh (2006).The Principles of Political Geography, Samt Publications, 13th editions, Tehran,218 p.

- Mohammadi, Hamid Reza, et al (2010). Northern Iraq Autonomy and Its Impacts for the Neighboring Ethnocentric Movements, *Geopolitics Quarterly* (An International Journal). Summer 2010, Vol 6, No1.
- Muslimovic, Ken (2002). KDP: Kurds do not want an Independent State. www.kurdishmedia.com
- Nasri, Ghadir (2005). The Methodological Pattern for the Study of Power Psychology: The Republic of Iraq, No9.
- Roj Halat Kurdish-Persian 2weekly journal (2004). Vol,1, No14.
- Seyf-al-din, Biar Mostafa (2009). Turkey and Iraqi Kurdistan "Neighbors Wanderer", first edition, Damascus, Syria :Darelziman for printing and publishing and distribution, 224p.
- Sirwan Kurdish-Persian weekly journal (2003&2005). No260,326,327.
- Stansfield, Gareth R.V (2003). Iraqi Kurdistan :Political Development and Emergent Democracy .London: Routledge Curzon.
- Tabani, Habibollah (2001). The Ethnic Unity of the Kurds and the Medes: Origin, Race, History of Kurdistan Civilization, Gostareh Publications, first edition, Tehran, 531p.
- Tripp, Charles (2007). A History of IRAQ. Cambridge, University Press. , First published 2000, Third edition 2007. 357p.
- www.bbc.co.uk /16 August 2005
- www.kurdistanmedia.com/1387/06/24
- www.kurdnews.ir/2009/02/14
- www.kurdpres.com/ 1390/4/9
- Yildiz, Kerim., Muller, Mark (2008). The European Union And Turkish Accession " Human Rights And The Kurds ". LONDON , Pluto Press.